

notat

COVID-19-EPIDEMIEN :

Veileder i smittevern for Norges domstoler ved fysiske rettsmøter

Folkehelseinstituttet og Domstoladministrasjonen, 28.04.2020

Covid-19-epidemien

Veileder i smittevern for Norges domstoler ved fysiske rettsmøter

Folkehelseinstituttet og Domstoladministrasjonen
28. april 2020

Innhold

Overordnet	4
Om viruset, sykdommen og utbruddet	4
Domstoladministrasjonens samordningsansvar	4
Lederansvar	4
Smitteforebyggende tiltak	6
De tre grunnpilarene for å redusere smittespredning	7
1. Syke personer skal ikke være tilstede	7
Ved bekreftet covid-19- i domstolen	7
2. God hygiene	7
Godt renhold	8
3. Redusert kontakt mellom personer	9
Begrenset adgang til domstolen for offentligheten	9
Ekspedisjon	9
Gangtraseer og fellesarealer	10
Om flere saker avvikles på samme dag	10
I rettssalen	10
Jordskifte – befaring og rettsmøter utenfor domstolen	10
Vitner, tolk, sakkyndig	11
Kommunikasjon under rettsmøtet	11
Domskonferansen	11
Pauser, kaffe, vann og mat	11
Risikoutsatte grupper	12
Sjekkliste for godt smittevern	13

Overordnet

Veilederen er utarbeidet av Folkehelseinstituttet og Domstoladministrasjonen. Oppdraget ble gitt av Helse- og omsorgsdepartementet via Helsedirektoratet til Folkehelseinstituttet etter henvendelse fra Domstoladministrasjonen.

Det første tilfellet med covid-19 ble påvist i Norge 26.februar. Siden har det daglig blitt påvist nye tilfeller av sykdommen, men smittespredningen er nå nedadgående. Så lenge viruset sirkulerer i samfunnet, kan sykdom oppstå fordi det er ikke mulig å forhindre alle nye tilfeller. Det er ikke høyere risiko for smittespredning i domstolene enn i samfunnet ellers, og implementering av smitteverntiltak i domstolene vil redusere risikoen.

Alle typer saker kan avvikles, så lenge smitteverntiltakene overholdes. Denne veilederen skal gi innsikt i og råd om hvordan domstolene kan avvikle saker samtidig som smittevern ivaretas forsvarlig. Den vil gi overordnede råd som vil måtte tilpasses smittesituasjonen og varierende lokaliteter. Veilederen omhandler fysiske rettsmøter og gjelder for tingrettene, lagmannsrettene og jordskifterettene. Det anbefales å gjennomføre digitale rettsmøter der dette er mulig.

Om viruset, sykdommen og utbruddet

Det vises til www.fhi.no for oppdatert og utfyllende informasjon om dette.

Domstoladministrasjonens samordningsansvar

Domstoladministrasjonen har et overordnet ansvar for å samordne HMS-arbeidet (AML § 2-2) på virksomhetsnivå for å sikre fullt forsvarlig arbeidsmiljø for alle som utfører arbeid i domstolene. En samordning anses nødvendig for godt smittevern i domstolene, og er forankret i Hovedarbeidsmiljøutvalget (HAMU) for domstolene. På virksomhetsnivå gjelder samordning med Politidirektoratet, Riksadvokaten, Advokatforeningen, og Røde Kors (vitnestøtteordningen).

Den nasjonale veilederen skal gjøres tilgjengelig for alle nevnte virksomheter.

Veilederen kan bli supplert med annet informasjonsmateriell. Dette for å sikre enhetlig kommunikasjon og trygghet for alle.

Lederansvar

Domstolleder er ansvarlig for å sikre at domstolens drift skjer i samsvar med gjeldende lover og regelverk. Domstolleder er samtidig ansvarlig for å sikre en forsvarlig drift som tar hensyn til smittevern, og plassere ansvar for ulike oppgaver i forbindelse med smitteverntiltakene. Domstolene bør ha lokalt tilpassede planer for smittevern etter råd gitt i denne veilederen. Ingen medarbeidere kan personlig lastes dersom smitte i en domstol oppstår.

Det oppfordres til at leder inviterer tillitsvalgte og verneombud for å gjennomgå veilederen og fordele ansvar og oppgaver. Domstolene må sørge for nødvendig opplæring og informasjon til ansatte samt brukere. Alle medarbeidere må være forberedt på å løse smittevernoppgaver under korona-pandemien.

Domstolene har et selvstendig samordnings- og informasjonsansvar på lokalt nivå, eksempelvis byggets huseier, renholdsfirma, vekter- og sikkerhetsfirma, eventuelle service- og håndverkerfirma og andre som regelmessig utfører arbeid i domstolene. Lokal kontakt med og informasjon til meddommere, faste aktører innen politi- og påtalemyndighet, advokater, sakkyndige, og tolketjenester anses svært viktig. Likeledes informasjon ut til øvrige. Smittevern faglig forsvarlig drift innebærer et godt samarbeid mellom alle nevnte aktører som har oppgaver i domstolene.

Alle parter og aktører i domstolene bør utøve godt smittevern under covid-19-utbruddet. Det betyr at de tre hovedprinsippene for smittevern som beskrevet i denne veilederen, må overholdes både i og utenfor domstolene.

Det bør gjøres lokale tilpasninger ut fra råd i denne nasjonale veilederen, eventuelt i samarbeid med kommunelegen. Utover det må domstolene gjennomføre egne risikovurderinger og treffe nødvendige smitteverntiltak.

Smitteforebyggende tiltak

Det gjøres svært mange tiltak i alle deler av samfunnet som til sammen begrenser smittespredningen. Det er viktig å bruke tiltak som er tilpasset ulike situasjoner og lokale forhold.

Formålet med rådene er å redusere risiko for utbrudd av covid-19. De tre grunnpilarene for å redusere risiko for smittespredning er:

- 1. Syke personer skal ikke være fysisk til stede**
- 2. God hygiene**
- 3. Redusert kontakt mellom personer**

Det aller viktigste smitteverntiltaket er at syke personer holder seg hjemme.

Hostehygiene og å holde avstand er avgjørende for å begrense dråpesmitte, mens håndhygiene, og spesielt det å unngå å ta seg i ansiktet med urene hender, er viktig for å hindre indirekte kontaktsmitte. Økt fysisk avstand mellom mennesker reduserer muligheten for smitte, også før symptomer på sykdom oppstår.

Covid-19 smitter hovedsakelig via dråpe- og kontaktsmitte. Virusets spres ved hoste- og nysing, og normalt ikke ved vanlig tale/snakking. Dråpesmitte skjer når små dråper kommer ut fra nese/munn. Dråpene faller raskt ned, som regel innenfor en meter. Det er ikke vist at viruset smitter via luft. Det er derfor ikke grunnlag for å bruke munnbind hos friske personer. Likeledes er det ikke grunnlag for spesielle tiltak med hensyn til ventilasjon og utlufting. Ikke-medisinske munnbind/ansiktsmasker kan benyttes av personer som blir syke når det ikke er mulig å holde to meters avstand før de forlater lokalet og ved behov for offentlig transport/ taxi, for å forhindre smittespredning fra den syke.

Den smittevernfaglige anbefalingen for avstand mellom friske personer er minst en meter, helst to. Bakgrunnen for dette er rekkevidden for dråpesmitte. Dette kan hindre smitte fra personer som ikke enda vet at de er syke. Personer som får symptomer på luftveisinfeksjon, bør tilstrebe å holde større avstand som et føre-var prinsipp. Avstandsradene er i ferd med å harmoniseres på nasjonalt nivå.

Til tross for godt gjennomførte tiltak kan likevel tilfeller av covid-19 og andre infeksjoner oppstå. Dersom smitteverntiltak som foreslått her er gjennomført vil smittespredningen likevel begrenses. Tiltakene i teksten nedenfor er en beskrivelse av hvilke smitteverntiltak som må være på plass for å lykkes med å redusere smitterisikoen.

De tre grunnpilarene for å redusere smittespredning

1. Syke personer skal ikke være tilstede

Det er først og fremst personer med symptomer som er smittsomme, og smittsomheten er størst idet symptomene oppstår.

På bakgrunn av dette er det viktig at personer med selv milde symptomer på luftveisinfeksjon ikke møter fysisk i retten. Dersom det oppstår symptomer under gjennomføringen av en sak, må vedkommende snarest mulig forlate rettssalen og kan først komme tilbake etter å ha vært symptomfri i et døgn. Den syke kan benytte ikke-medisinsk munnbind for å hindre videre smitte dersom en avstand på to meter til andre ikke kan overholdes. Eventuell testing avklares med lege etter gjeldende retningslinjer.

Symptomer på covid-19 kan være milde og vanskelige å skille fra andre luftveisinfeksjoner. De hyppigst beskrevne symptomer på covid-19 er i starten halsvondt, forkjølelse og lett hoste, i tillegg til sykdomsfølelse, hodepine og muskelsmerter. Magesmerter kan også forekomme.

Om lag 8 av 10 voksne personer har kun milde symptomer. Hos noen personer med covid-19 kan symptomene utvikle seg videre i løpet av en uke med hoste, feber og kortpustethet, og noen svært få kan få et alvorlig forløp med behov for behandling i sykehus.

Ved bekreftet covid-19 gjelder egne regler og anbefalinger om isolasjon og karantene for nærkontakter, se fhi.no. Kommunehelsetjenesten har ansvar for oppfølging rundt tilfeller med bekreftet covid-19 og for å beslutte nødvendige tiltak som for eksempel å definere hvem som er nærkontakter til den syke og derfor skal i karantene (smitteoppsporing), og om det er behov for informasjon til andre. Det er kommunehelsetjenestens oppgave å vurdere behov for ytterligere tiltak.

Personer som er i karantene og isolasjon skal ikke møte i lokalene.

Ved bekreftet covid-19- i domstolen

- Kommunelegen har ansvaret for smitteoppsporing, samt oppfølging og råd til nærkontakter, ikke domstolleder. Tiltak iverksettes først ved bekreftet tilfelle av sykdom, ikke ved luftveissymptomer som ikke er bekreftet covid-19.
- Medarbeidere som har bekreftet covid-19 oppfordres til å varsle leder.

2. God hygiene

God hånd- og hostehygiene reduserer smitte ved alle luftveisinfeksjoner, også smitte med covid-19. Hygienetiltak skal utføres hyppig av alle, uavhengig av kunnskap om egen og andres smittestatus. Tiltakene reduserer risiko for indirekte smitte som kan oppstå fra urene hender etter berøring av flater eller gjenstander som kan være forurenset av viruset. Hostehygiene begrenser direkte smittespredning.

Håndvask med lunkent vann og flytende såpe er en effektiv måte å forebygge smitte. Skitt, bakterier og virus løsner fra huden under vask og skylles bort med vannet.

Håndvask:

- Vask hender hyppig og grundig i minst 20 sekunder.
- Tørk hendene med engangs papirhåndklær.
- Utføres som et minimum ved ankomst, mellom ulike arbeidsoppgaver, etter toalettbesøk, og før og etter kjøkkenarbeid og spising.

Alternativ til håndvask:

- Viruset er følsomt for alkohol, og alkoholbasert desinfeksjon (håndsprit) er et alternativ hvis ikke håndvaskmuligheter er tilgjengelig.
- Hånddesinfeksjon plasseres på steder der det ikke er håndvaskmuligheter (for eksempel i garderobes, ved inngangspartier og ved kantiner).
- Alkoholbasert desinfeksjon er lite effektivt ved synlig skitne hender, da bør håndvask utføres.

Annet:

- Unngå berøring av ansiktet
- Host i albuearmen eller i et papir som kastes. Vask hender etterpå.
- Rene hender ved dokumenthåndtering, og berøring av ansiktet unngås.

Godt renhold

Det nye koronaviruset fjernes enkelt ved manuell rengjøring med vann og vanlige rengjøringsmidler. Viruset har blitt påvist på flater i opptil timer og dager, avhengig av type overflate, temperatur, sollys og andre faktorer. Derfor er grundig og hyppig renhold viktig for å forebygge smitte.

Gå gjennom rutiner og lokale renholdsplaner, og lag tilpasninger (organisering, ansvar og ressursbehov).

Utsatte områder (se nedenfor) skal ha forsterket renhold. Det er ikke nødvendig å bruke ekstra beskyttelsesutstyr ved rengjøring. Vask hender etter at rengjøring er utført, også hvis man har brukt hansker under rengjøringen.

Det er ikke nødvendig å bruke desinfeksjon rutinemessig. Hvis desinfeksjon likevel brukes, må synlig skitt først tørkes bort med klut eller tørkepapir, ellers virker ikke desinfeksjonsmiddelet. Aktuelle desinfeksjonsmidler er alkoholbasert desinfeksjon og klorin.

Det er ikke dokumentasjon for at utlufting av lokaler har betydning for smittevern ved sykdommer som smitter ved dråpe- eller kontaktsmitte. Det angis derfor ikke spesifikke anbefalinger om dette her.

Forsterket renhold på utsatte områder:

- Toaletter og vaskeservanter må rengjøres minimum daglig ved bruk.
- Tørk over flater som toalettsete og kran på servanten flere ganger daglig, avhengig av bruk.
- Engangs papirhåndklær og såpe skal være tilgjengelig, og man må sørge for at søppel tømmes regelmessig.
- Spisebord i kantine/ kjøkken vaskes med vann og såpe etter bruk.

- Kontaktflater som hyppig berøres skal rengjøres ofte, minimum daglig (dørhåndtak, heisknapper, gelendre, bordplater, armlener, vindushåndtak, lysbrytere, berøringspaneler, mikrofoner og lignende).
- Arbeidsplasser rengjøres regelmessig ut fra bruk, for eksempel daglig/mellom hver bruker.
- Kontaktpunkt i vitneboks rengjøres mellom hvert vitne.
- Kontaktpunkt i tolkerom rengjøres mellom hver tolk/daglig.
- Eventuelt løst utstyr som er delt mellom flere personer vaskes etter bruk.

3. Redusert kontakt mellom personer

Redusert kontakt med andre er et tiltak som vil minske risiko for smitte fra personer som ikke enda har utviklet symptomer eller vet at de er smittsomme. For å oppnå dette kan man øke avstand mellom personer og redusere antall personer som samles. Det er avstand til et eventuelt covid-19-tilfelle som vil avgjøre smitterisiko til den enkelte, og ikke primært varighet på rettsmøtet. Avstand mellom personer skal være minst en meter for å hindre eventuell dråpesmitte, men større avstand kan benyttes dersom mulig. Personer som befinner seg innen 2 meter i mer enn 15 minutter til et bekreftet covid-19-tilfelle, vil defineres som nærkontakt og må i karantene, mens de øvrige tilstedeværende vil ikke omfattes av karantenereglene. Det er viktig å følge smittevern rådene også utenfor rettsalen.

Det er viktig at kontaktreducerende tiltak opprettholdes i alle situasjoner og i alle ledd i møter mellom aktører og parter. Erfaringsmessig er det lett å glemme disse tiltakene i mer uformelle situasjoner, som i pauser, transport til og fra etc.

Spesielle forhold til vurdering for domstolene følger nedenfor. Alle domstoler kan gjøre egne lokale tilpasninger i denne kategorien av smitteverntiltak.

Begrenset adgang til domstolen for offentligheten

- Domstolene bør (inntil videre) ha begrenset publikumsadgang, men ha tilgjengelighet via e-post eller telefon innenfor normal åpningstid.
- Selv om adgang til rettsbygningen er begrenset, bør domstolene sørge for at media og publikum kan følge rettssaker så langt det er mulig innenfor rammen av nødvendige smitteverntiltak. Journalister bør få tilgang til pågående rettssaker primært via fjernmøteteknologi etter avtale.
- Offentlighet kan blant annet ivaretas gjennom tilstedeværelse i rettsalen, lyd-/bilde-overføring til et annet rom eller fjernmøteteknologi.

Ekspedisjon

- Holde minst 1, helst to meters avstand.
- Ved fysisk adskillelse med glassluke eller lignende gjelder ikke dette avstandskravet. Dråper stanses av glasset.
- Pleksiglass kan vurderes der ekspedisjoner ikke har glassluke.
- Veiledning/hjelp av lengre varighet kan eventuelt skje via telefon/videomøte.
- Notarialforretning og mottak av post kan håndteres som normalt, forutsatt at man etterlever hygienetiltak beskrevet i denne veilederen.

Gangtraséer og fellesarealer

- Trange fellesareal bør ikke brukes til opphold. Hvis dette ikke kan unngås, kan det settes frem stoler med tilstrekkelig avstand mellom hverandre for å sikre avstand.
- Personer kan passere hverandre og være kortvarig i samme område uten at dette utgjør en smitterisiko.
- Marker tydelig pausearealet, gjerne for hver sak. Oppslag/påminnelser om avstandskrav.
- Heiser bør forbeholdes personer med bevegelseshvansker og varetransport.
- Eventuelt opprette merking på gulvet for å sikre avstand mellom personer i alle rom, garderober og andre områder hvor det kan oppstå trengsel.

Om flere saker avvikles på samme dag

- Koordiner ulike oppstarts- og pausetidspunkt internt i domstolen.
- Formidle oppstart tydelig til aktørene.
- Unngå for stor persontetthet i vente-/fellesarealene.
- Planlegg for pausearealer som er allokert til den enkelte sak/sal for å unngå blanding av personer.

I rettssalen

- Hold minst 1, helst 2 meter mellom personer.
- Så lenge smitteverntiltakene ivaretas er det ikke et maksimum tak på antall deltakere, men begrensn likevel antallet personer til kun de nødvendige.
- Hvis det er vanskelig å opprettholde anbefalt avstand på minst 1 meter, må man vurdere alternative løsninger, for eksempel:
 - Vurdere om aktører, parter og vitner kan delta fra andre rom (i domstolen eller utenfor) via fjernmøte
 - Vurdere fysiske skillevegger mellom personer, for eksempel pleksiglass. Ved bruk av fysiske skiller kan det tillates mindre enn 1 meter mellom personer. Dråper stanses av glasset. Skillevegger må ha en størrelse som sikrer at de rekker minimum 20 cm utover hode/bryst i alle retninger, selv om man lener seg forover bordet.
- Marker eventuelt plassering av meddommere, aktører og parter med tape/lapper.
- Vurdere leie av eksterne lokaler. Se informasjon om dette på [intranett](#).

Jordskifte – befarings og rettsmøter utenfor domstolen

- Begrens antall personer. Så lenge smitteverntiltakene ivaretas er det ikke et maksimum tak på antall deltakere, men begrensn likevel antallet personer til kun de nødvendige.
- Hold minst 1, helst 2 meters avstand i alle sammenhenger.
- Unngå at parter kommer for nær ved bruk av kart-pc eller berøring av utstyr. Bruk om nødvendig papirkart til utdeling.
- Dommer og ingeniører bør (om mulig) kjøre hver for seg til befarings og rettsmøter.
- Allmenne smittevernregler gjelder også ved overnatting.

- Vurder bruk av fjernmøter og skriftlig behandling der dette er mulig.
- Ved rettsmøter i andre lokaler (skoler, lokale samfunnshus, idrettshus, kommunale bygg m.fl.) gjelder avsnittet om god hygiene og godt renhold. Organisering av dette kan avklares ved bestilling fra domstolen. Eventuelt kan det sørges for eget renhold av felles kontakt- og berøringsflater i rettsmøtet.
- Ta med hånddesinfeksjon til steder der håndvask ikke er mulig.
- Nødvendige reiser gjennomføres i henhold til gjeldende råd på fhi.no.

Vitner, tolk, sakkyndig

- Det oppfordres til å gjøre avtaler om fjernmøter med både tolk og vitner når det er mulig.
- Dersom tolk er fysisk til stede, skal det kun være én tolk av gangen i tolkerommet.
- Det bør sitte én sakkyndig pr bord og med nødvendig avstand, eventuelt benytt tilstøtende rom med fjernmøteteknologi. Alternativt fysisk skillevegg som f.eks. pleksiglass.

Kommunikasjon under rettsmøtet

- Oppfordre aktører og parter til fortrinnsvis å kommunisere via sms, e-post eller andre digitale kanaler, alternativt jevnlig pauser (husk å overholde anbefalinger om avstand, håndhygiene, osv.).
- Bevisførsel og dokumenter fremvises/overføres fortrinnsvis digitalt. Dokumenter kan håndteres som normalt, forutsatt at man etterlever anbefalt håndhygiene.
- Minimer bruk av papirer. Ingen papirer eller gjenstander skal ligge igjen etter endt rettsdag.

Domskonferansen

- Avholdes i sal etter endt rettsmøte, eller annet egnet rom. Hold minst en, helst to meters avstand til andre personer.

Pauser, kaffe, vann og mat

- Sørg for at alle etterlever god håndhygiene i forbindelse med håndtering av vann- og kaffemaskiner utenfor rettssal.
- Sørg for tilgjengelig hånddesinfeksjon.
- Kantiner kan drives etter vanlige rutiner for kjøkkenhygiene gitt av Mattilsynet og i henhold til covid-19 forskrift §15. Det er ikke vist at covid-19 viruset smitter direkte gjennom mat eller vann. Se lenke https://www.mattilsynet.no/Utbrudd_av_koronavirus/Mat_og_drikkevann/kan_man_spre_koronasmitte_ved_profesjonell_matlaging.38073
- Avstand mellom personer i kantiner og spiserom må overholdes.

Risikoutsatte grupper

For oppdatert informasjon om personer som kan ha høyere risiko for covid-19, se Folkehelseinstituttets nettsider:

<https://www.fhi.no/nettpub/coronavirus/fakta/risikogrupper/?term=&h=1>

Basert på informasjon om utbruddet så langt fra Kina, Italia, Storbritannia, USA og Norge, er det særlig eldre personer (over 65 år) som har høyere risiko for alvorlig sykdom med det nye koronaviruset, spesielt dersom de i tillegg har underliggende kronisk sykdom. I tillegg kan voksne personer, særlig de over 50 år, med kroniske sykdommer som hjertekarsykdom (inkludert høyt blodtrykk) og diabetes ha noe høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19. Ansatte som tilhører grupper med høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19 bør vurderes individuelt med tanke på tilrettelagt arbeid. Ansatte dette er aktuelt for, bes innhente legeerklæring slik at arbeidsgiver får nødvendige anbefalinger fra lege i tilretteleggingsarbeidet.

Retten bør om mulig legge til rette for fjernmøter for personer i risikoutsatte grupper.

Meddommere som tilhører gruppen med høyere risiko for alvorlig forløp av covid-19 må varsle domstolen tidligst mulig. Det er ikke grunnlag for å nekte noen å stille dersom de ønsker det. Omtrekk gjøres ved tilfeller der det er nødvendig å redusere smitterisiko for meddommere. Vanlige forfallsregler gjelder.

Sjekkliste for godt smittevern

Tiltak
Overordnet ansvar for ledelsen i domstolene
Opplæring av ansatte ved at de gjøres kjent med innholdet i denne veilederen
Informasjon til brukere/besøkende om nye rutiner
Lage plan for hygienetiltak og renhold
Opprette dialog med eventuelle ansatte og aktører som er i risikogruppe og som kan ha behov for tilrettelegging
Syke personer skal ikke møte i domstolene
Ingen adgang til domstolen ved sykdom, selv ved milde symptomer.
Forlat domstolen ved plutselig sykdom, og sørg for nødvendig varsling og forsvarlighet.
God hygiene
Sikre at det er nok såpe og tørkepapir tilgjengelig ved alle håndvaskstasjoner og toaletter
Vask hendene ofte og grundig (bruk eventuelt hånddesinfeksjon)
Host og nys i papirlommetørkle eller i albukroken
Forsterk renholdet på utsatte områder/felles berøringsoverflater (dørhåndtak, gelendre, bordplater, armlener, vitneboks, tolkerom)
Henge opp plakater om håndvaskrutiner og hostehygiene
Plassere alkoholbasert desinfeksjon der ikke håndvask er tilgjengelig
Redusert kontakt mellom personer (parter, aktører og vitner)
Hold minst 1, helst 2 meters avstand mellom personer (uavhengig av posisjon)
Lag en plan for riktig avstand i fellesarealer, særlig der det kan være trengsel
Planlegg for ulik oppmøtetid
Begrens antall tilstedeværende personer til kun de nødvendige
Vurder antall saker pr dag utfra antallet personer med fysisk oppmøte og domstolens mulighet til å overholde smitteverntiltakene, spesielt avstandskrav og renhold
Plan for avstand mellom personer (minst 1, helst 2 meter) og hygienetiltak ved måltider/i kantine –.

Utgitt av Folkehelseinstituttet
April 2020
Postboks 222 Skøyen
NO-0213 Oslo
Telefon: 21 07 70 00
Rapporten kan lastes ned gratis fra
Folkehelseinstituttets nettsider www.fhi.no